

ПРАВЕН ДИЈАЛОГ

јуни 2021

бр. 23

Институт за човекови права

ЗАДОЛЖИТЕЛНАТА ВАКЦИНАЦИЈА ПРОТИВ ДЕТСКИ БОЛЕСТИ И ОДРЕДБАТА ОД ЧЛЕН 8 ОД ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА (СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ: VAVŘIČKA AND OTHERS V. THE CZECH REPUBLIC)

Обврската за задолжителна вакцинација на децата, на начинот на кој што е уредена во Република Чешка и Република Северна Македонија претставува дозволено ограничување на фундаменталните права на граѓаните. Дали пресудата на Европскиот суд за човекови права претставува отворање и влез „на мала врата“ за воведување на задолжителна вакцинација и против КОВИД-19 во државите-членки на Советот на Европа?

МИРЈАНА РИСТОВСКА

АПСТРАКТ

Предмет на овој труд ќе биде анализа на пресудата донесена од страна на Европскиот суд за човекови права во предметот Вавричка и други против Република Чешка. Оваа пресуда е прва пресуда донесена од страна на Европскиот суд за човекови права која се однесува на задолжителна вакцинација против детски болести кои се добро познати на медицинската наука.

Дополнително, предмет на анализа ќе биде и решението донесено од страна на Уставниот суд на Република Северна Македонија, согласно кое Судот одлучил да не се поведе постапка за оценување на уставноста на одредени членови од Законот за заштита на населението од заразни болести и Законот за основното образование, кои се однесуваат на обврската за задолжителна вакцинација и последиците од непочитување на оваа законска обврска.

Наведените судски одлуки ќе бидат предмет на анализа од аспект на правото на почитување на приватниот живот, односно слободата, физичкиот и моралниот интегритет на човекот, како и правото на образование.

Клучни зборови: приватен живот, вакцинација, ЕСЧП.

ВОВЕД

Во предметот Вавричка и други против Република Чешка (*Vavříčka and Others v. The Czech Republic*)¹ биле поднесени пет апликации од различни апликанти против Република Чешка, во периодот од 2013 до 2015 година:

- а) Апликација бр. 47621/13 (*Vavříčka v. the Czech Republic*), поднесена од Павел Вавричка, роден во 1965 година;
- б) Апликација бр. 3867/14 (*Novotná v. the Czech Republic*), поднесена од Маркета Новотна, родена во 2002 година;
- в) Апликација бр. 73094/14 (*Hornych v. the Czech Republic*), поднесена од Павел Хорнич, роден во 2008 година;
- г) Апликација бр. 19306/15 и Апликација бр. 19298/15 (*Brožík v. the Czech Republic and Dubský v. the Czech Republic*) поднесена од Адам Брожик и Радомир Дубски, родени во 2011 година;
- д) Апликација бр. 43883/15 (*Roleček v. the Czech Republic*), поднесена од страна на Прокоп Ролечек, роден во 2008 година.²

Апликантите тврделе дека последиците кои настанале за нив како резултат од непочитувањето на законската обврска за вакцинација предвидена со Законот за заштита на јавното здравје на Република Чешка биле некомпатибилни со нивното право на почитување на приватниот живот, согласно одредбата од член 8 од Европската конвенција за правата на човекот (право на почитување на приватниот и семејниот живот).

Имено, во првата апликација, на апликантот Вавричка му била изречена парична казна, затоа што одбил да ги вакцинира неговите две деца, кои во тој момент имале 13 и 14 години, против детска парализа, хепатитис Б и тетанус, во согласност со Законот за заштита на јавното здравје и Уредбата бр.439/2000 на Министерството за здравство.

Втората апликација била поднесена од малолетно лице, Маркета Новотна. Во овој случај, родителите на апликантката се согласиле таа да биде вакцинирана против сите болести, предвидени со домашното законодавство, освен против сипаници, заушки и рубеола (ММР), бидејќи изразиле сомнеж во однос на квалитетот на вакцините против наведените болести. Во 2006 година апли-

1 Case of *Vavříčka and Others v. The Czech Republic*, Applications No. 47621/13 and 5 Others, ECHR.

2 Press Release issued by the Register of the Court, ECHR 116 (2021), 2012, p. 2.

кантката била примена во градинка, меѓутоа две години подоцна откако надлежните служби во градинката биле информирани од педијатарот на апликантката дека таа ја нема примено вакцината против рубеола, барањето за прием на апликантката во градинката било одбиено.

Третата апликација, исто така, била поднесена од малолетен апликант, Павел Хорнич, кој имал хронични здравствени проблеми и како резултат на тоа не бил вакциниран, согласно националните прописи, по препорака од педијатар. При неговото запишување во градинка, неговиот педијатар издал потврда дека апликантот не бил вакциниран, допишувајќи со рачен ракопис дека не му недостасува задолжителна, со закон предвидена, вакцина.

Четвртата апликација била поднесена од страна на малолетните лица Адам Брожек и Радомир Дупски, чии родители одбиле да ги вакцинираат против одредени болести, согласно националните прописи, како резултат на нивните верувања и убедувања. Во 2014 година и двајцата апликанти не биле примени во градинка.

И петтата апликација била поднесена од малолетниот апликант Прокоп Ролечек, чии родители биле биолози и имале однапред утврден индивидуален план за вакцинација за него, односно против одредени болести имале одлучено да го вакцинираат на подоцнежна возраст од возраста предвидена со националните прописи. Во 2010 години, раководителите на две градинки одбиле да го примат апликантот заради тоа.

НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАВСТВО НА ЧЕШКА

Во Република Чешка во тој временски момент во сила бил Законот за заштита на јавното здравје, кој, меѓу останатите одредби, предвидувал и задолжителна вакцинација против неколку детски болести, познати во медицинската наука: дифтерија, тетанус, голема кашлица, инфекции со бактеријата хемофилус инфлуенца тип Б (ХИБ заболување), сипаници, заушки, рубеола и за деца со специфични здравствени индикации - пневмококна инфекција.³ Како релевантно законодавство во овој предмет биле разгледани следните правни акти: Закон за заштита на јавното здравје (258/2000, изменет и дополнет), Закон за образование (561/2004, изменет и дополнет), Уредба за вакцинација против заразни болести, Закон за лекови и медикаменти (378 / 2007), Закон за мали прекршоци (200/1990 изменет и дополнет) и Законот за надомест на штета по здравјето како резултат на задолжителна вакцинација (116/2020). Согласно законските и подзаконски акти, доколку родителите не се согласат да ги вакцинираат своите деца, предвидени биле два вида на санкции: прво, да им бидат изречени мали парични казни и второ, неможност децата да бидат запишани во градинки и други видови на дневни установи за деца од предучилишна возраст. Имајќи го предвид домашното позитивно законодавство, апликантите се соочиле со погоре наведените последици, како резултат на непочитување на обврската за вакцинација, односно петте малолетни апликанти не биле запишани во градинка, додека г-н Вавричка добил парична казна (глоба).

Како и што напоменавме во воведниот дел, сите апликанти во овој предмет тврделе дека со позитивното законодавство им се повредува член 8 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи.

ПОСТАПКАТА ПРЕД ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Во овој предмет надлежноста му била пренесена на Големиот судски совет, согласно одредбата од член 30 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи. Сослушувањето било одржано на 1 јули 2020 година. Согласно одредбата од член 36 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи, на Франција, Германија, Полска и Словачка, како и на неколку невладини организации им било дозволено да интервенираат во предметот со свои писмени забелешки.

---

3 Q&A on the case of Vavříčka and Others v. the Czech Republic, Press Service, 2021, p.1

Судот, согласно воспоставената судска практика, со изведувањето на доказните средства, практично одговорил на следните прашања: 1) Дали поднесувачите на апликациите може да докажат дека правото предвидено со член 8 став 1 е вклучено во овој предмет; 2) Дали постоело мешање во уживањето на правото на поднесувачите на апликациите; 3) Дали мешањето во правото било во согласност со закон; 4) Дали со мешањето била остварена легитимната цел предвидена со член 8 став 2; и 5) Дали мешањето било неопходно во демократското општество.

Во продолжение, подетално ќе биде елаборирано секое од наведените прашања.

1) Дали поднесувачите на апликациите може да докажат дека правото предвидено со член 8 став 1 е вклучено во овој предмет?

Првото прашање што го рагледувал судот е дали материјата која е предмет во врска со апликациите влегува во обемот на соодветното суштествено право.⁴

Судот во овој предмет констатирал дека станува збор за право опфатено со одредбата од член 8 став 1: „...Судот се согласува дека физичкиот интегритет на лицата претставува дел од нивниот „приватен живот“ во согласност со одредбите на Конвенцијата, како и дека во одреден степен го опфаќа правото да се воспостават и развиваат односите со други лица (*Paradiso and Campanelli v. Italy [GC]*, no. 25358/12, § 159, 24 January 2017 и *Boffa and Others и Baytüre and Others v. Turkey (dec.)*, no. 3270/09, 12 March 2013) (параграф 261). Понатаму, Судот констатирал дека „иако, некои од апликантите се повикуваа и на правото на почитување на семеен живот, Судот смета дека не е потребно да се испитуваат нивните наводи од оваа до-полителна перспектива.“ (параграф 262).

2) Дали постоело мешање во уживањето на правото на поднесувачите на апликациите?

Во досегашното постапување, Судот воспоставил пракса согласно која, задложителната вакцинација, како присилна медицинска интервенција, претставува мешање во правото на приватниот живот, во рамките на одредбата од член 8 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи (*Solomakhin v. Ukraine* (no. 24429/03, § 33, 15 March 2012). Во оваа насока, Судот констатирал дека иако во конкретниот предмет не била реализирана вакцинацијата, на товар на апликантите имало директни последици од непочитувањето на обврската за вакцинација. Според тоа, заклучува Судот, „постои мешање во приватниот живот на апликантите“ (параграф 263,264).

3) Дали мешањето во правото било во согласност со закон?

Наредно прашање кое го испитувал Судот е дали констатираното мешање во приватниот живот на апликантите има јасен и прецизен правен основ. Имено, како што и претходно беше наведено, задолжителната вакцинација во Република Чешка била уредена со неколку законски и подзаконски акти, меѓу кои најзначајни се Законот за заштита на јавното здравје и Уредбата за вакцинација против заразни болести. Судот, во овој контекст утврдил дека позитивното законодавство во Република Чешка поврзано со конкретниот предмет е јасно и, пред сè, во уставно-правна смисла неколку пати испитувано *in extenso*, поддржано и од Уставниот суд на Република Чешка. Според тоа, Судот со задоволство констатирал дека „мешањето во правото на приватниот живот на апликантите е во согласност со одредбата од член 8 став 2 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи“ (параграф 271).

4) Дали со мешањето била остварена легитимната цел предвидена со член 8 став 2?

Судот во конкретниот предмет потврдно одговорил и на ова прашање. Имено, како што е наведено во пресудата, примарната цел на релевантното чешко законодавство со кое била уредена обврската за вакцинација била заштитата од болести кои претставуваат сериозен ризик за здравјето на луѓето и е во согласност со целите за заштита на здравјето и правата на другите, признати со одредбата од член 8. Според Судот, „државата практично презема мерки за заштита од посериозни нарушувања на општеството кои би можеле да бидат предизвикани од сериозна

---

4 Лич Филип, Поднесување на предмети пред Европскиот суд за човекови права, Табернакул, Скопје, 2005, стр.281.

болест, односно истовремено ги штити и интересите на јавната безбедност и економската благосостојба на државата." (параграф 272).

5) Дали мешањето било неопходно во демократското општество?

5.1. Маргина на проценка (уважување) (*The margin of appreciation*)

Во овој предмет, Судот утврдил дека маргината на проценка на државата треба да биде широка, бидејќи постои општ консензус меѓу државите-договорнички дека вакцинацијата претставува една од најуспешните и најефективните здравствени интервенции и секоја држава има за цел да постигне највисоко можно ниво на вакцинација на нејзината популација. Во конкретниот предмет, иако станува збор за вакцинацијата како задолжителна медицинска интервенција, таа не се реализирала, бидејќи според чешкото позитивно законодавството присилната вакцинација не е предвидена. Според тоа, Судот смета дека обврската за вакцинација не може да се разгледува само од аспект на лицата кои не се согласуваат со обврската за вакцинација, туку и од аспект на вредноста на социјалната солидарност чија цел е да се заштити здравјето на сите членови на општеството, а особено на оние кои спаѓаат во групата на ранливи категории и не може да бидат вакцинирани и во чие име од остатокот на популацијата било побарано да преземе минимален ризик во форма на вакцинација.

5.2. Неодложна општествена потреба (*Social pressing need*)

Судот најнапред навел дека во согласност со Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи и останатите меѓународни правни акти, на државите-договорнички им се наметнува позитивна обврска да преземат соодветни мерки за заштита на животот и здравјето на лицата кои се под нивна јурисдикција. Исто така, Судот ги зел во предвид и пишаните материјали од интервентните влади, кои особено ја изразиле загриженоста од ризикот поврзан со намалување на стапката на вакцинирани лица во европски рамки, со посебен акцент на важноста да се обезбеди сигурна имунизација на децата од одредени болести. Според тоа, Судот заклучил дека „обврската за задолжителна вакцинација предвидена со чешкото позитивно законодавство претставува неодложна општествена потреба од две причини: прво, претставува одговор на чешките власти за заштита на индивидуалното и јавното здравје од конкретните болести и второ, претставува обид на чешките власти да спречат појава на тренд на опаѓање на стапката на вакцинација кај децата.“ (параграф 284).

5.3. Релевантни и доволни причини

Во овој предмет, Судот потврдил дека изборот на чешкото законодавство за задолжителен пристап кон вакцинацијата е поддржан од релевантни и доволни причини, потенцирајќи дека овој став ги опфаќа и административните мерки што им биле изречени на апликантите (парична казна и неприфаќањето на децата во градинка) (параграф 289). Имено, Судот констатирал дека здравствената политика треба да ја креираат и имплементираат националните власти, бидејќи тие имаат можност на најоптимален начин да направат проценка на приоритетите, како и употреба на ресурсите и потребите во општеството. Имајќи го ова предвид, државите, практично, имаат обврска да ги стават најдобрите интереси на детето и децата како група, во центарот на сите одлуки кои имаат влијание врз нивното здравје и развој. Според тоа, релевантни и доволни причини за задолжителната вакцинација во Република Чешка се: најдобриот интерес на децата и тенденцијата да се постигне највисок степен на имунизација.

5.4. Тест на пропорционалност

Во практична смисла, тестот на пропорционалност бара Судот да изврши балансирање на ограничувањето на правата на поединецот со важноста на јавниот интерес (*Jacobs, White and Ovey, 2014*). Класичната формулација на овој тест на Судот меѓу другите прецеденти е дадена во предметот *Silver and Others v. the United Kingdom*.⁵ Во овој контекст, Судот потврдил дека

---

⁵ Ананиев Јован, Арифи Беса, Габер-Дамјановска Наташа, Лазарова-Трајковска Мирјана, Попоска Жанета, Чубриќ Славица, Човекови права, ОБСЕ, Скопје, 2018, стр.164.

мерките за кои се жалат апликантите, оценети од аспект на националниот систем, се во разумен однос на пропорционалност со легитимните цели кои што ги спроведува тужената држава преку вакцинацијата (параграф 309). Притоа, Судот потенцирал дека, иако вакцинацијата во Република Чешка претставувала законска обврска, сепак не постоела одредба со кој се предвидува присилна вакцинација. Според тоа, изречената мерка на г-н Вавричка, претставува релативно умерена санкција, додека изречените мерки на останатите апликанти имале единствена цел, а тоа е заштитата и зачувувањето на здравјето на малите деца и во суштина биле од превентивна и заштитна, а не од казнено-правна природа.

ПРЕСУДАТА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Оваа пресуда е прва пресуда донесена од страна на Европскиот суд за човекови права која се однесува на задолжителна вакцинација против детски болести кои се добро познати на медицинската наука. Пресудата беше донесена на 8 април 2021 година. Судот, со мнозинство гласови од судиите (шеснаесет „за“ наспроти еден „против“) потврди дека **нема повреда на одредбата од член 8 (правото на почитување на приватниот живот) од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи**. Во заклучокот, Судот потенцирал дека чешките власти не ја надминале маргината на проценка во оваа област и дека оспорените мерки од апликантите се сметаат за „неопходни во демократското општество.“

ВАКЦИНАЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Позитивното законодавство во нашата држава има многу сличности со чешкото законодавство од аспект на задолжителната вакцинација на децата против одредени болести, врз основа на медицински докази, како и во однос на санкциите кои се предвидени доколку не се почитува оваа законска обврска. Во оваа смисла и во нашата држава постојат различни мислења и ставови во однос на задолжителното вакцинирање на децата. Како резултат на тоа, од страна на адвокатот Стамен Филипов од Скопје, до Уставниот суд на Република Северна Македонија била поднесена иницијатива за поведување постапка за оценување на уставноста на:⁶

- а) член 33 став 2 и член 67 точка б од Законот за заштита на населението од заразни болести („Службен весник на Република Македонија“ бр.66/2004, 139/2008 и 99/2009);⁷
- б) член 46 став 2 од Законот за основното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр.103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013 и 41/2014)⁸ и
- в) член 30 - а став 5 алинеја 1 од Законот за заштита на децата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 98/2000, 17/2013, 65/2004, 113/2005, 98/2008, 107/2008, 83/2009, 156/2009, 51/2011 и 157/2011).⁹

---

6 Решение бр. 30/2014-0-0 од 08.10.2014, Уставен суд на Република Северна Македонија.

7 Член 33 став 1 и став 2 гласат: „Имунопрофилактика се спроведува со вакцини (вакцинација) или со примена на специфични имуноглобулини (серопротифилакса). Вакцинацијата е задолжителна за сите лица од определена возраст против туберкулоза, дифтерија, тетанус, голема кашлица, детска парализа, мали сипаници, црвенка, заушки, хемофилус инфлуенца тип Б (Хиб) и вирусен хепатитис Б.“ Член 67 став б: „Глоба во износ од 300 до 650 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на физичко лице ако: б) одбие вакцинирање за болестите утврдени во членот 33 на овој закон или заштита со специфичен имуноглобулин (член 34) или заштита со лекови (член 36).“

8 Член 46 став 2 гласи: „При запишувањето на детето во прво одделение родителот е должен да достави потврда за примените задолжителни вакцини за детето, издадена од надлежна здравствена установа.“

9 Уставниот суд ја отфрлил иницијативата за поведување на постапка за оценување на уставноста на овој член, бидејќи постоеле процесни пречки за одлучување во овој дел, заради фактот што Законот за заштита на децата кој бил оспорен со иницијативата не бил повеќе во правниот поредок, од причина што Собранието на Република Македонија на 12 февруари 2013 година усвоило нов Закон за заштита на децата кој бил објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр.23/2013.

Во иницијативата, подносителот тврдел дека со оспорените законски одредби се повредувале основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати во меѓународното право и утврдени со Уставот, владеењето на правото, хуманизмот, социјалната правда и солидарноста, предвидени во член 8 став 1 алинеи 1, 3 и 8 од Уставот.

Имено, со оспорената одредба на **член 33 став 2 од Законот за заштита на населението** од заразни болести, се повредувала еднаквоста на граѓаните пред Уставот и законите, бидејќи според нејзината содржина, обврската се однесувала само за лица од определена возраст, а не за сите. Од друг спорен агол, таа била непрецизна и нејасна, бидејќи не било дефинирано и определено кои се тие лица од определена возраст, што значело дека со неа се повредувала правната сигурност на граѓаните, како елемент на владеењето на правото од член 8 став 1 алинеја 3 од Уставот.

Понатаму, според подносителот на иницијативата, не била јасна и прецизна одредбата на **членот 67 точка 6 од истиот закон** бидејќи членот 33 став 2 се однесувал за сите лица од определена возраст, а членот 67 точка 6 се однесувал на физичко лице кое ќе одбие вакцинирање. Меѓутоа, во пракса, вакцинирањето го одобруваат родителите на децата, а не тие, па од тие причини овие одредби оставале можност за различно толкување и нивна различна примена и можност за голема правна несигурност на граѓаните. Подносителот на иницијативата сметал дека со наведените одредби се повредувале член 11 став 1 и член 12 став 1 од Уставот, со кои било предвидено дека слободата, физичкиот и моралниот интегритет на човекот се неприкосновени. Исто така, и според член 39 став 2 од Уставот граѓаните имале право и должност сами да го чуваат и унапредуваат сопственото здравје и здравјето на другите.

Оттука, иницијаторот сметал дека државата не може да биде позаинтересирана и позагрижена од самите родители за своето дете и неговото здравје, поради што неуставно било од уставно-правен аспект граѓаните да се присилуваат, прекршочно казнуваат и мајките да не можат да остварат, односно да го изгубат веќе оствареното право на родителски додаток само затоа што ќе го одбиле задолжителното вакцинирање. Според иницијативата, право е на граѓанинот, а не на законодавецот да одлучи дали ќе се врши потребното вакцинирање, или пак не.

Оспорениот **член 46 став 2 од Законот за основното образование**, според наводите во иницијативата, бил во спротивност со член 44 од Уставот, бидејќи со оваа законска норма се условувало запишувањето на детето во прво одделение со доставувањето на потврда за примените задолжителни вакцини, со што се доведувало во прашање правото на образование.

Уставниот суд на Република Северна Македонија, на седницата одржана на 8 октомври 2014 година, донесе решение со кое одлучил да не поведе постапка за оценување на уставноста на оспорените членови, односно оценил дека неосновани се тврдењата за повреда на одредбите од Уставот на кои се повикува иницијативата.

Во образложението, Уставниот суд навел дека: *„редовната вакцинација е една од специфичните мерки на заштита од заразните болести. Нејзината задолжителност се утврдува само за одредени заразни болести и на определена возраст утврдена со календарот за имунизација, за што има медицинско оправдување. Со редовната вакцинација не се штити само лицето кое се вакцинира, туку се создава и колективен имунитет меѓу населението, што ја спречува циркулацијата на инфективните агенси. Оттука, заради заштита на здравјето на детето и правото на детето на здравје, Судот оцени дека оправдано е на родителите да им се ускрати правото на избор за невакцинација од причина што правото на здравје на детето е посилно од правото на избор на родителите.“*

Според тоа, Судот констатирал дека: *„обврската за задолжителна вакцинација претставува дозволено ограничување на фундаменталните права на засегнатото лице со оглед на тоа што е неопходна мерка во демократската држава заради заштита на јавната сигурност, здравје, права и слободи на други лица. Задолжителната вакцинација во суштина претставува ограничување на правото за поединците да одлучат за дејствија кои се однесуваат на нивната сопстве-*

на личност и тело, на правото на заштита на физичкиот интегритет (член 11 од Уставот) и на правото на доброволно медицинско лекување, но според наше мислење таквото ограничување е пропорционално, а со тоа и во согласност со Уставот."

Понатаму, Уставниот суд потенцирал дека „условувањето на упис на детето во основно училиште предвидено со оспорениот член 46 став 2 од Законот за основното образование, со приложување на доказ за извршена вакцинација не претставува дискриминација, од причини што ова претставува само еден вид на механизам за заштита и осигурување на правото на детето на здравје."

Во однос на наводот дека со оспорениот член 46 став 2 од Законот за основното образование се повредува член 44 од Уставот и се ограничуваало правото на образование, Судот оценил дека „наведеното условување, односно ограничување е исклучиво и единствено поради постоење на интересот на јавниот ред и мир, заштитата на здравјето, моралот и правата и слободите на другите, што значи заштитата на правата на групата над правата на поединецот."

ЗАКЛУЧОК

Имајќи ги во предвид ставовите наведени во одлуките на Европскиот суд за човекови права и на Уставниот суд на Република Северна Македонија во однос на законската обврска за задолжителна вакцинација на децата против одредени болести, како и на санкциите кои произлегуваат од непочитувањето на оваа законска обврска, може да се изведат следните заклучоци:

- а)** обврската за задолжителна вакцинација на децата, на начинот на кој што е уредена во Република Чешка и Република Северна Македонија претставува дозволено ограничување на фундаменталните права на граѓаните;
- б)** предвиденото ограничување е пропорционално и во согласност со Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи, односно Уставот на Република Северна Македонија и претставува неопходна мерка во демократските држави, заради заштита на јавната сигурност, здравјето, правата и слободите на другите лица, како и на економската благосостојба и солидарноста во општеството;
- в)** предвидените санкции за непочитување на обврската за задолжителна вакцинација на децата, уредени во двете држави повеќе претставуваат механизми за превентивно, отколку казно дејствување, бидејќи истите се предвидена за заштита на здравјето, јавниот ред и мир и правата и слободите на другите, односно заштитата на правата на групата над правата на поединецот.

Во оваа насока, на крај би поттикнале една дилема, во контекст на пандемијата на корона вирусот (КОВИД-19): дали оваа пресуда на Европскиот суд за човекови права претставува отворање и влез „на мала врата“ за воведување на задолжителна вакцинација и против Ковид-19 во државите-членки на Советот на Европа?

(Авторката е вонреден професор на Правен факултет – Кичево, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, e-mail: mirjana.ristovska@uklo.edu.mk)